

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ»

ШЛЬОНЧАК ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 336.71(477):[339.37:330.341.1]

**ЕФЕКТИВНІСТЬ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
БАНКІВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному вищому навчальному закладі «Університет банківської справи».

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
Кузнєцова Анжела Ярославівна,
Державний вищий навчальний заклад
«Університет банківської справи»,
ректор

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Леонов Сергій В'ячеславович,
Сумський державний університет,
директор департаменту бізнес-
процесів

кандидат економічних наук, доцент
Черкашина Катерина Федорівна,
Університет державної фіскальної
служби України,
доцент кафедри банківської справи
та фінансового моніторингу

Захист дисертації відбудеться 24 червня 2019 року о 16-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.883.01 в Державному вищому навчальному закладі «Університет банківської справи» за адресою: 04070, м. Київ, вул. Андріївська, 1, к. 205.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного вищого навчального закладу «Університет банківської справи» за адресою: 04119, м. Київ, вул. Білоруська, 17.

Автореферат розіслано «23» травня 2019 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

І. М. Боярко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Банки є домінуючою ланкою фінансової системи країни, яка насичує економіку грошовими ресурсами. Зважаючи на економічні та соціальні наслідки політичних подій в Україні, фінансовий сектор держави намагається мінімізувати втрати, спричинені волатильністю на валютному ринку та ринку капіталів. Водночас, банки прагнуть максимізувати рівень ефективності кредитно-інвестиційної діяльності (далі по тексту КІД) шляхом визначення пріоритетних напрямів інвестування в процесі планування та моделювання КІД. Окрім того, ефективна КІД є основним джерелом прибутку для банків, що відображає цілі інвесторів банку. З іншого боку, ефективне здійснення КІД сприяє насиченню економіки грошовими ресурсами та зростанню виробничого сектору економіки. Зважаючи на значущість КІД не лише для акціонерів банку але й для економіки країни загалом, дослідження процесів забезпечення ефективності КІД та методів її підвищення є актуальним завданням.

Розвиток виробничого сектору відбувається шляхом участі банків у формуванні капіталу підприємств, здійсненні інвестиційного кредитування та забезпеченні додаткового фінансування з метою розширення діяльності. Вкладення коштів з використанням засобів інвестиційного ринку є одним із шляхів збільшення вартості капіталу банку та диверсифікації ризиків. Оперуючи на ринку, банк зумовлює коливання рівня попиту та зміну ціни на активи, що, в свою чергу, впливає на рівень пропозиції. Дисбаланс між попитом та пропозицією призводить до виникнення циклічних цінових коливань на ринку та створює підґрунтя для генерування спекулятивного доходу від торгових інвестиційних операцій. Відповідно до цінових коливань та прийнятого рівня ризику, банки потребують постійного коригування структури портфеля активів з метою отримання належного рівня ефективності здійснення кредитно-інвестиційних операцій. Таким чином, застосування аналітичних методів оцінки ринкової ситуації, а також прогнозування ступеня впливу на неї за допомогою здійснення кредитно-інвестиційної діяльності є вкрай актуальним для банків.

Практичний досвід свідчить про те, що КІД банків тісно пов'язана з різноманітними фінансовими ризиками, реалізація яких може призвести до значних втрат та зниження ефективності. Оскільки між рівнем прийнятого ризику та ефективністю КІД існує взаємозв'язок, то важливою складовою тактики і стратегії банків є адекватне оцінювання та мінімізація банківських ризиків без втрати ефективності КІД.

Проблематиці дослідження методів оцінки ризиків та ефективності КІД банків присвячено наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених. Теоретичні аспекти управління процесом інвестування детально розглянули у своїх працях зарубіжні вчені: І. Ансофф, М. Портер, Д. Стрікланд, М. Фрост та інші. Дослідженню практичних аспектів інвестиційної діяльності банків присвячено

публікації Е. Альтмана, Б. Грехема, А. Дамодарана, Г. Марковіца, Д. Розенбаума, П. Роуза, Дж. Сінкі, У. Шарпа та інших.

Теоретичні положення щодо формування основних засад кредитно-інвестиційної діяльності банків, практичні рекомендації для ефективного процесу їх реалізації, а також управління кредитно-інвестиційними ризиками запропонували вітчизняні науковці: А. Кузнєцова, О. Вовчак, О. Дзюблюк, Т. Майорова, А. Мороз, І. Парасій – Вергуненко, В. Міщенко, С. Науменкова.

Дослідженню питань кредитної діяльності та її взаємозв'язку із фінансовою стійкістю банків присвячено роботи О. Барановського, Т. Васильєвої, З. Васильченко, І. Івасіва, Т. Смовженко. Оцінюванням ризиків кредитної та інвестиційної діяльності з використанням математичних методів займалися вітчизняні вчені В. Волошук, О. Заславська, О. Криклій, О. Лисенок, Б. Луців, Н. Погостинська, Ю. Погостинський, Г. Пурій та інші.

Незважаючи на велику кількість наукових напрацювань в окресленій сфері, низка питань залишається невирішеною. Зокрема, існує потреба в розробці об'єктивної системи регулювання КІД банків, подальшого розвитку вимагають методичні підходи непараметричної статистики в аспекті застосування нормативно-індексної моделі оцінки ризиків КІД банків, а також методи оптимізації інвестиційної діяльності банків.

Невирішеність зазначених питань та, водночас, їх актуальність, обумовили вибір теми, мети і завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація відповідає тематичній спрямованості наукових досліджень, які здійснюються в ДВНЗ «Університет банківської справи», підготовлена в рамках плану науково-дослідних робіт, що виконувались на кафедрі економіки та менеджменту Інституту банківських технологій та бізнесу. Зокрема, результати досліджень включено до НДР «Механізми забезпечення ефективності та конкурентоспроможності банківської системи та економіки» (номер державної реєстрації 0117U004227), де автором розроблено метод динамічного аналізу ризику КІД банків та проаналізовано його рівень упродовж 2010-2018рр.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретико-методологічних засад, розвиток методичних підходів та розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків в умовах нестабільності функціонування банківської системи.

Для досягнення поставленої мети були визначені такі основні завдання:
 уточнити поняття «ефективність кредитно-інвестиційної діяльності банку»;

виокремити види ризиків, які супроводжують КІД банків;

уточнити сутність поняття «нестабільність банківської системи», його взаємозв'язок з ризиком та вплив на рівень ефективності КІД банку;

розробити комплексний підхід до оцінювання ефективності КІД банку;

провести аналіз ефективності КІД банків в умовах нестабільності банківської системи України за період 2010-2017рр;

розвинути методичні підходи до динамічного аналізу ризику КІД банків із урахуванням переваг методу нормативно-індексної оцінки;

удосконалити наукові підходи до оптимізації КІД банків шляхом регулювання показників та мінімізації ризиків;

розробити методику формування ефективного інвестиційного портфеля з можливістю коригування його структури для підвищення ефективності КІД банків.

Об'єктом дослідження є кредитно-інвестиційна діяльність банків України.

Предметом дослідження є теоретичні та методологічні положення, методичні підходи і практичні рекомендації щодо підвищення фінансової ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків в умовах нестабільності банківської системи.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених у роботі завдань використовувалися загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання, що забезпечили комплексність проведення дослідження, зокрема: аналізу і синтезу, індукції і дедукції – при уточненні теоретико-методологічних засад ефективності КІД банків; аналогії і порівняння – при визначенні особливостей КІД банків України в умовах нестабільності; статистичного аналізу та порівняння – при оцінці рівня ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків; метод факторного аналізу – при визначенні факторів впливу на ефективність КІД банків; експертних оцінок – при виявленні впливу окремих чинників на оптимізацію КІД банків; наукового абстрагування та системного підходу – при удосконаленні наукових підходів до оптимізації КІД банків; економіко-математичного моделювання – при розробці методики ефективного формування кредитно-інвестиційного портфеля (далі у тексті КІП).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі і нормативно-правові акти, які регулюють КІД банківської системи України, матеріали і звіти Державної служби статистики, аналітичні та інформаційні матеріали НБУ, статистичні сайти аналізу результатів торгів на європейській та американській фондових біржах (NYSE, NASDAQ, NASDAQ OMX), офіційна звітність банків, монографії та наукові публікації вітчизняних і зарубіжних фахівців з проблем оцінки ефективності КІД банків в сучасних умовах, періодичні видання, електронні ресурси Інтернет та власні розрахунки автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні комплексного підходу до оцінювання та регулювання рівня ефективності КІД банків в умовах нестабільності банківської системи. До найвагоміших результатів дисертації, які містять елементи наукової новизни, варто віднести такі:

уперше:

- розроблено науковий підхід до «циклічного формування» інвестиційного портфеля банку, заснований на врахуванні величини цінових коливань, зумовлених циклічним попитом на цінні папери, які банк має придбати протягом визначеного періоду часу, та реакцією інших учасників ринку. Застосування підходу дозволяє: отримати максимальний рівень ефективності кредитно-інвестиційної діяльності завдяки оптимізації обсягу очікуваного купонного доходу та ціни активів; оцінити ефект від придбання цінних паперів на ринку по нижчій ціні внаслідок стимулювання її зниження; сформувавши портфель активів по ціні, нижчій за поточну ринкову ціну внаслідок раціонального розподілу інвестицій в розрізі торгових циклів; оцінити реакцію інших гравців на ринку на заходи щодо провокування зниження ціни та враховувати її при оцінюванні співвідношення між попитом та пропозицією на активи;

удосконалено:

- методичний підхід до пролонгації кредитування, який, на відміну від інших, базується на врахуванні середньої величини грошового потоку під час визначення терміну пролонгації, що сприяє зниженню боргового навантаження на позичальника, створює оптимальні умови кредитування та забезпечує підвищення показника ефективності кредитної діяльності за рахунок зниження ризику кредитного активу й отримання додаткового відсоткового доходу;

- науковий підхід до формування ефективного портфеля цінних паперів з урахуванням показників ресурсної бази банку та можливості формування резервів під втрати від активних операцій, який, у доповнення до традиційних підходів, ґрунтується на коригуванні структури портфеля відповідно до змін на інвестиційному ринку й визначенні максимального рівня ефективності інвестиційної діяльності на етапі первісного формування портфеля. Застосування підходу дозволяє: отримати максимальний рівень ефективності формування портфеля з урахуванням характеристик цінних паперів, які обертаються на ринку та обсягом наявних ресурсів в банку; здійснити коригування структури портфеля задля отримання максимально можливого рівня ефективності КІД відповідно до змін на фондовому ринку та змін характеристик цінних паперів окремих емітентів;

- комплексний підхід до оцінювання ефективності КІД банків, який, окрім виявлення ступеня відхилення діяльності банку від стратегічного орієнтуру, передбачає виявлення базових причин неефективності КІД та розроблення рекомендацій щодо її коригування. Застосування підходу дозволяє: провести стандартизовану оцінку показників КІД, які мають різні нормативні значення та різнонаправлений характер їх зміни; оцінити рівень відхилення ефективності КІД від рекомендованого значення; виявити види та показники діяльності, які призвели до зниження ефективності КІД, а також виявити основні показники, які впливають на обсяг КІП.

набули подальшого розвитку:

- трактування понять:
 - *«ефективність кредитно-інвестиційної діяльності банку»*, що, на відміну від усталених, розглядається як комплексний показник, який враховує кількісні та якісні характеристики діяльності банку в умовах нестабільності банківської системи щодо формування КІП та управління його структурою, здатності банку до включення активів на умовах узгодженості та стандартизованого порівняння, а також взаємозаміщуваності активів з метою оптимізації структури портфеля відповідно до рівня поточної ефективності активів, які циркулюють на ринку;
 - *«ризик кредитно-інвестиційної діяльності банку»*, який, на відміну від існуючих, трактується як вплив фактора нестабільності на КІД, що негативно впливає на рівень її ефективності. Таке трактування дозволить менеджерам банку, відповідальним за розробку та реалізацію політики ризик-менеджменту ідентифікувати та мінімізувати негативний вплив сукупності ризик-факторів, які призводять до ескалації фактора нестабільності;
 - *«нестабільність банківської системи»*, яку, на відміну від традиційних підходів, розглянуто як взаємозалежний стан учасників банківської системи в умовах невизначеності, що впливає на стан системи загалом через адитивний ефект впливу різноманітних факторів невизначеності, зумовлених діяльністю її учасників. Такий підхід сприяє розумінню системою топ-менеджменту банків основних причин виникнення нестабільності, що сприятиме розробці більш об'єктивної політики ризик-менеджменту та дозволяє підвищити рівень адаптації КІД банку до умов діяльності в умовах нестабільності банківської системи;
 - науково-методичний підхід до проведення динамічного аналізу ризику КІД банку, який ґрунтується на об'єктивному порівнянні рівня ризику діяльності банку упродовж різних періодів та оцінюванні величини позитивних і негативних змін. Його комбінування із застосуванням інтегрального методу оцінки дозволяє кількісно виміряти рівень ризику КІД в розрізі кожного параметра та виявити рівень відхилення від нормативного значення.

Практичне значення одержаних результатів. Основні результати роботи використані у діяльності таких інституцій та фінансово-кредитних установ:

Незалежної асоціації банків України – при розробці напрямів удосконалення регулювання діяльності банків – пропозиції щодо регулювання значень параметрів ефективності КІД банків відповідно до наявного обсягу ресурсів, сформованих резервів, показників ліквідності та здатності банку до трансформації активів (довідка № 4971-14/11 від 14.11.2018р.);

АТ «Ощадбанк» - авторський підхід до формування ефективного портфеля цінних паперів використовується у діяльності інвестиційного департаменту банку при розробці внутрішніх положень і дозволяє здійснити

коригування структури портфеля відповідно до змін на інвестиційному ринку та отримати максимально можливий рівень ефективності інвестиційної діяльності (довідка № 21/3-06/484 від 15.11.2018р.);

ПАТ «Кредитвест» - пропозиції щодо застосування комплексного підходу до оцінки ефективності КІД банку використовуються при розробці внутрішніх положень з організації і функціонування системи ризик-менеджменту та стрес-тестування (довідка № 12478 від 12.11.2018р.).

Основні результати дослідження використовувалися в освітній діяльності ДВНЗ «Університет банківської справи» при формуванні магістерських програм дисциплін «Фінанси кредитних установ», «Управління банківськими інвестиціями», складанні навчальних програм і підготовці методичного забезпечення з дисциплін: «Інвестиційне кредитування в банках», «Проектне фінансування», «Інноваційне інвестування» (довідка № 12-009/1391 від 09.11.2018р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною роботою здобувача. Наукові положення, висновки, пропозиції і практичні рекомендації, що виносяться на захист, сформульовані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише ті положення, висновки і пропозиції, які належать особисто здобувачу. Конкретний внесок автора у працях, що опубліковані в співавторстві, зазначений у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Найважливіші теоретичні, методологічні та методичні положення і результати дослідження були оприлюднені на 2 міжнародних і 6 всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: VI та VII Всеукраїнських науково-практичних конференціях студентів, аспірантів та молодих вчених «Проблеми забезпечення ефективного функціонування та стабільного розвитку банківської системи» (м. Київ, 2016 р., 2017 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні концепції управління економічним розвитком країни» (м. Одеса, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції для студентів, аспірантів та молодих учених «Реформування фінансово-економічної системи: погляд у майбутнє» (м. Київ, 2018 р.); II Міжнародній науковій конференції «Інноваційна економіка: процеси, стратегії та технології» (м. Кельце, Польща, 2018 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Забезпечення сталого економічного розвитку країни: проблеми, можливості та перспективи» (м. Київ, 2018 р.); науково-практичній конференції «Створення ефективною фінансовою інфраструктури в умовах інноваційної економіки» (м. Дніпро, 2018 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Засади реформування економічної системи країни в контексті міжнародного співробітництва» (м. Одеса, 2018 р.).

Публікації. Основні наукові положення, висновки і результати дослідження опубліковано в 15 друкованих працях, серед яких 7 статей у наукових періодичних виданнях (з них 5 – у наукових фахових виданнях, які

входять до наукометричних баз даних, 1 – в зарубіжному періодичному науковому виданні, 1 – в інших наукових виданнях); 8 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Загальний обсяг опублікованих робіт складає 5,3 друкованих аркушів, із них особисто автору належить 4,1 друкованих арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 256 сторінок. Список використаних джерел налічує 198 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, мету, завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, зв'язок роботи з науковими програмами та темами, розкрито наукову новизну й практичне значення одержаних результатів, вказано особистий внесок здобувача, а також зазначено стан їх апробації.

У першому розділі «**Теоретико-методологічні засади ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків**» проаналізовано наукові підходи до визначення сутності ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банку, встановлено взаємозв'язок між нею та ризиком як ключовим фактором нестабільності, розвинуто методологічні підходи до оцінювання ефективності КІД банків.

Унаслідок аналізу та критичного осмислення підходів зарубіжних та вітчизняних вчених до визначення ефективності КІД встановлено, що науковці недостатньо уваги приділяють взаємозалежності кредитної та інвестиційної діяльності. КІД трактується не як єдиний процес, а як два незалежні види діяльності, що призвело до відсутності аналізу базових відмінностей між цими видами діяльності. У роботі поняття «ефективність кредитно-інвестиційної діяльності банку» трактується як комплексний показник, який враховує кількісні та якісні характеристики діяльності банку в умовах нестабільності банківської системи щодо формування КІП та управління його структурою, здатності до включення активів до його складу на умовах узгодженості та стандартизованого порівняння, а також взаємозаміщуваності активів з метою оптимізації структури портфеля відповідно до рівня поточної ефективності активів, які циркулюють на ринку.

У дисертації виявлено, що пріоритети інвестиційної діяльності мають базуватися на прогнозованому рівні прибутковості операцій порівняно із прибутковістю кредитних операцій. У дослідженні встановлено відмінності між КІД та кредитною й інвестиційною діяльністю банку (табл. 1).

Таблиця 1

Відмінності в особливостях здійснення кредитної, інвестиційної та кредитно-інвестиційної діяльності (КІД) банку

№	Особливості КІД банку	Особливості кредитної та інвестиційної діяльності банку
1	Дотримання принципу паралельного та безперервного здійснення	Надається перевага одному виду діяльності, інший здійснюється за «залишковим принципом»
2	Кредитно-інвестиційні операції мають здійснюватися на умовах «узгодженості».	Строковість кредитних та інвестиційних активів відрізняється від строковості портфеля залучених та запозичених ресурсів
3	Використання стандартизованого підходу до оцінки ефективності кредитних та інвестиційних активів	Ефективність кредитної та інвестиційної діяльності здійснюється з використанням різних методів оцінки. Оцінка кредитного активу не є порівняною з оцінкою інвестиційного активу.
4	Високий рівень гнучкості, адаптації та оптимізації структури кредитно-інвестиційного портфеля.	Кредитний та інвестиційний портфелі не передбачають операції взаємозаміщуваності. Структура портфелів не коригується відповідно до змін ринкових умов на постійній основі.
5	Здійснення кредитно-інвестиційних операцій на рівних умовах в межах наявної ресурсної бази	Надається перевага здійсненню кредитних операцій. Обсяг залучених та запозичених ресурсів не узгоджується із запланованим обсягом кредитного та інвестиційного портфелів.
6	Оцінка загального ризику кредитного чи інвестиційного активу із виокремленням рівня ризику формування ресурсної бази банку	Під час оцінки ризику кредитного чи інвестиційного активу ризик формування ресурсної бази банку не виокремлюється, а розглядається лише в сукупності з іншими факторами ризику.
7	Оцінка кореляції рівня доходу активу стосовно дохідності КІП	Рівень дохідності розраховується в розрізі кредитного чи інвестиційного портфеля. Рівень дохідності кредитного чи інвестиційного активу не порівнюється із загальною дохідністю двох портфелів.

Джерело: розроблено автором

У роботі розроблено класифікацію типів ефективності КІД відповідно до основних ознак (табл.2).

Таблиця 2

Класифікація типів ефективності КІД банку

Класифікаційна ознака	Тип ефективності КІД банку
1. За часовим критерієм (період розрахунку)	- до 1 року – поточна; - 1-3 роки – короткострокова; - 3-5 роки – середньострокова; - 6 і більше років – довгострокова.
2. За величиною	- низька; середня; висока.
3. За критерієм мінливості	- мінлива; стійка.
4. За критерієм еластичності (здатності до коригування)	- еластична; - негнучка.
5. Здатність до реплікації (відповідність кредитно-інвестиційній стратегії)	Значення коефіцієнта реплікації: - 90-100% - ідентична; 80-90% - висока; 60-80% - середня; 40-60% - низька; < 40% - нездатна до реплікації.

Джерело: розроблено автором

Встановлено, що між рівнем ефективності КІД банку та результативністю реалізації кредитно-інвестиційної стратегії існує тісний зв'язок оскільки гнучкість стратегії та можливість її корекції під час реалізації має вплив на ефективність КІД.

У другому розділі дослідження **«Особливості оцінювання ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків України в умовах нестабільності»** проведено оцінку ефективності КІД вітчизняних банків в умовах нестабільності, проаналізовано вплив внутрішніх та зовнішніх чинників на ризик КІД банків, виявлено базові причини неефективності КІД та розроблено рекомендації щодо її коригування.

Удосконалений підхід до оцінки ефективності КІД банків передбачає послідовне застосування комплексу методів статистичного аналізу та економіко-математичного моделювання з метою розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності КІД банку. Основні етапи застосування підходу наведені в табл. 3.

З метою підвищення об'єктивності аналізу сформовано вибірку банків, які відносяться до різних груп на основі визначення рівня їх впливу на діяльність банківської системи та показників ефективності їх діяльності. Для відбору використано показники, які відображають не лише рівень ефективності діяльності банку, але й істотно впливають на функціонування банківської системи загалом. Рівень впливу запропоновано вимірювати на основі розрахунку показника ефективності КІД та його зважування на частку КІП банківської системи, яку згенерував банк. Встановлено, що обсяг КІП банку відіграє значну роль в процесі аналізу, оскільки банки з високим рівнем ефективності КІД, але незначним обсягом КІП суттєво не впливають на діяльність банківської системи загалом та діяльність групи банків зокрема.

Таблиця 3

Основні етапи застосування підходу до оцінки ефективності КІД банків

Етапи	Назва етапу дослідження
1.	Збір інформації про показники діяльності обраних банків
2.	Формування вибірки банків для дослідження
3.	Розрахунок інтегрального індексу оцінки ефективності КІД банків
4.	Здійснення кореляційно-регресійного аналізу факторів, які найбільше впливають на розмір КІП
5.	Надання рекомендацій стосовно підвищення ефективності КІД банків з урахуванням результатів аналізу

Джерело: розроблено автором

Розроблений комплексний підхід оцінки ефективності КІД банку на основі інтегрального показника з урахуванням удосконаленого набору показників, таких як системна прибутковість КІД, рентабельність та коефіцієнт покриття КІП, дозволяє з вищим ступенем об'єктивності проаналізувати параметри фінансової діяльності банків. Доведено, що

принцип порівнянності та узгодженості здійснення кредитно-інвестиційних операцій сприяє підвищенню ефективності КІД банків. Підхід дозволяє оцінити узгодженість формування ресурсного портфеля банку та цілей КІД, що враховується при розрахунку інтегральної оцінки. Застосування інтегрального методу в комплексі з кореляційно-регресійним аналізом дозволяє виявити ключові фактори впливу на ефективність КІД банків, якими у роботі визначено: прибутковість кредитних та інвестиційних активів; вартість формування депозитного портфеля банку; узгодженість темпу приросту КІП та депозитного портфеля; значення коефіцієнта трансформації ресурсів банку; відношення обсягу власного капіталу до КІП.

З метою оптимізації аналізу було сформовано вибірку банків, які є яскравими представниками своєї групи та відображають притаманні їй тенденції діяльності. З метою поділу банків на групи, розроблено систему їх класифікації. Вона базується на розрахунку середньозваженого значення показників прибутковості та ризику КІД. Під час поділу враховано ефект впливу КІД банків на стан банківської системи шляхом розрахунку показника ефективності КІД та його зважування на частку КІП банківської системи, яку згенерував банк. З метою розподілу банків на групи розраховано рейтинг на основі вказаних показників. Оцінка значення показників здійснювалася з урахуванням принципу стандартизованого порівняння, який враховує максимальне та мінімальне значення показника для всієї популяції. Результати класифікації банків по групах протягом досліджуваного періоду вказано в таблиці 4.

Таблиця 4

**Кількість банків в розрізі груп протягом 2011-2017рр.
класифікованих відповідно до авторського підходу**

Мін. значення рейтингу	Макс. значення рейтингу	Група	Кількість банків						
			2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
50.1%	100.00%	1	6	6	5	4	4	4	5
4.01%	50.00%	2	10	10	10	10	13	15	10
1.00%	4.00%	3	13	14	15	14	14	13	13
0.00%	0.99%	4	59	60	78	129	148	143	147
Загальна кількість банків			88	90	108	157	179	175	175

Джерело: розраховано автором

Результати застосування комплексного підходу дозволяють стверджувати про наявні недоліки в діяльності банків першої групи. Середнє відхилення показника прибутковості кредитної діяльності становило 55% у 2015р., а показника рентабельності - 49,8% від нормативу. Сукупність зазначених факторів призвела до погіршення значення інтегрального показника на 23%. Для поліпшення показників фінансової стабільності та зниження ризиковості операцій банкам першої групи, на наш погляд слід відкоригувати структуру портфеля цінних паперів. Для забезпечення

зростання рівня КІП групи цим банкам необхідно збільшувати обсяги депозитів юридичних осіб.

Серед слабких сторін другої групи банків варто виділити низьке значення коефіцієнта покриття КІП та рівня прибутковості інвестиційних операцій, що є свідченням неоптимального розподілу ресурсів. Відхилення показника прибутковості КІП коливалося в межах 50-70%. Фактор низької рентабельності операцій з цінними паперами погіршив значення загальної дохідності кредитно-інвестиційних операцій. Банкам другої групи, на наше переконання, слід оптимізувати структуру ресурсного портфеля з метою зниження вартості його формування, а для зростання КІП – нарощувати обсяги залучених ресурсів.

Виявлено, що діяльність банків третьої та четвертої груп характеризується неузгодженістю КІД. Доведено, що збереження значної частки високоякісних активів у КІП дозволила отримати більш високий рівень КІД у 2015р. порівняно з банками першої та другої груп. Банкам третьої та четвертої груп необхідно продовжувати кредитну діяльність в обраному напрямі та концентрувати менш волатильні активи в інвестиційному портфелі. Для нарощування обсягу КІП необхідно збільшувати обсяги власного капіталу банків та депозитів юридичних осіб. Загальним недоліком діяльності банків є неузгодженість темпу приросту активів та портфеля залучених ресурсів.

Удосконалений у роботі метод динамічного аналізу ризику КІД базується на використанні показників оцінки ризикованості КІД банків та розрахунку динамічного покрокового ефекту за запропонованою формулою:

$$\begin{aligned} E_{sn} &= g_{cn} - g_{cn-1}, \\ g_{cn} &= g_{cn-1} \times T_n \end{aligned} \quad (1)$$

де E_{sn} – величина динамічного покрокового ефекту; g_{cn} – динамічний темп зростання; T_n – статичний темп зростання.

Розрахований показник динамічного покрокового ефекту дозволяє чітко виміряти величину зміни ризику КІД банку, провести порівняння його зміни в різні періоди й здійснити ґрунтовний аналіз ефективності й ризикованості КІД банків України. За допомогою методу динамічного аналізу ризику виявлено, що недоліком в діяльності банків першої групи є недостатній обсяг власного капіталу та надмірний темп приросту кредитного портфеля. Відхилення нормативу відношення власного капіталу до КІП коливалося в межах від 40% до 90%.

Основною причиною ризиків КІД для банків другої групи є високий темп нарощування обсягів кредитного портфеля відносно власного капіталу та високе значення коефіцієнта трансформації. Лаг у темпах нарощування власного капіталу сприяв ескалації кредитно-інвестиційних ризиків. Середнє значення відхилення показника відношення обсягів власного капіталу до КІП становило 60%. Діяльність банків третьої та четвертої груп характеризується значно вищим темпом нарощування резервів для КІД порівняно зі збільшенням портфеля активів.

У третьому розділі «**Напрями підвищення ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків в умовах нестабільності**» запропоновано підходи до оптимізації характеристик кредитно-інвестиційних активів для підвищення ефективності КІД банків, розвинуто методичні підходи до підвищення ефективності формування КІП за обмеженого попиту та нееластичної пропозиції активів, удосконалено підходи оптимального розподілу цінних паперів за одиничної еластичності пропозиції активів на ринку.

Аналіз методів підвищення ефективності КІД банків дозволяє стверджувати, що вони націлені на зміну ключових характеристик КІП та показників, які застосовуються з метою оцінки КІД. Доведено, що метод пролонгації терміну кредитного договору дозволяє знизити волатильність грошового потоку, спрямованого позичальником на погашення основної суми боргу. Врахування середньої величини грошового потоку під час визначення терміну пролонгації сприяє зниженню боргового навантаження на позичальника та створює оптимальні умови кредитування. Апробація методу на даних ПАТ «Банк Південний» дозволила оцінити ступінь зниження волатильності грошового потоку позичальника з 29,75% до 22,9%.

Продаж високоризикових активів та виконання операції заміщення активів має на меті зниження ризику КІП. Ефект мінімізації ризику досягається шляхом виключення активів з високим рівнем волатильності доходу. Застосовувати метод доцільно банкам із значним обсягом КІП, які можуть скоротити дохідність портфеля без значного зниження загального обсягу доходу від КІД. Застосування методу заміщення кредитно-інвестиційних активів є прийнятним для банків із середнім та низьким обсягом КІП, що дозволяє їм генерувати дохід без втрат внаслідок операцій заміщення.

У дослідженні розроблено підхід до формування ефективного портфеля цінних паперів, сутність якого полягає у виявленні оптимального співвідношення між різними видами цінних паперів, які мають різні характеристики показників ризику та дохідності, а також враховує обсяги ресурсної бази банку та рівень ризику, який він може прийняти. Підхід дозволяє здійснити коригування структури портфеля відповідно до змін на інвестиційному ринку з метою отримання максимально можливого рівня ефективності інвестиційної діяльності з урахуванням показників ресурсної бази банку та можливості формування резервів під втрати від активних операцій. Встановлено, що диверсифікація портфеля ПАТ «Кредобанк» в 2018р. сприяла зниженню рівня ринкового ризику (з 3,35% до 2,76%) паралельно зі зниженням його дохідності (з 5,16% до 3,8%) (рис. 1).

Підхід дозволив здійснити коригування структури КІП ПАТ «Кредобанк» відповідно до змін на інвестиційному ринку з метою отримання максимально можливого рівня ефективності інвестиційної діяльності з

урахуванням показників ресурсної бази банку та можливості формування резервів під втрати від активних операцій.

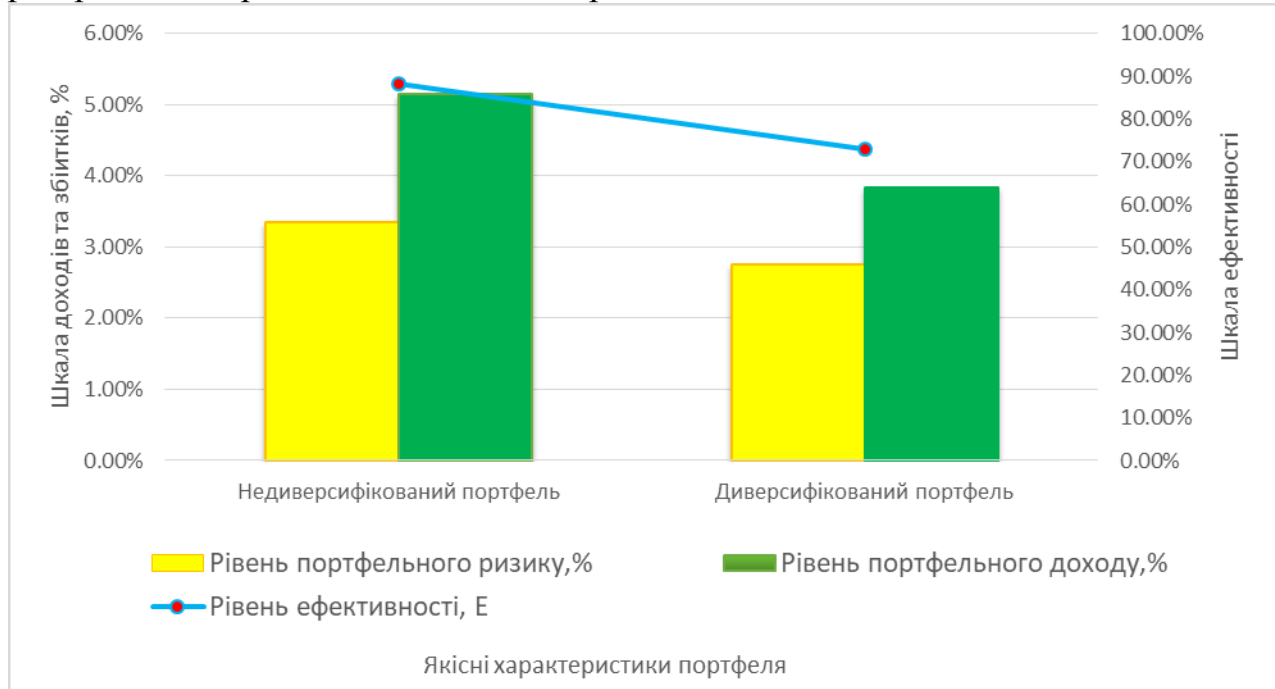

Рис. 1. Зміна якісних характеристик інвестиційної складової КІП ПАТ «Кредобанк» після здійснення диверсифікації активів

Джерело: розроблено автором

У дисертації доведено, що найвищий рівень ефективності інвестиційної діяльності досягається за умови циклічного формування портфеля. Основні етапи формування портфеля передбачають такі зміни на ринку (цикли):

1. Зміна балансу на ринку між попитом та пропозицією та стимулювання росту ціни.
2. Зміна рівня ціни та стимулювання зростання пропозиції.
3. Реакція пропозиції на рівень встановленої ціни та встановлення рівноваги між попитом та пропозицією.
4. Повернення ціни до початкового рівня.

Поділ діяльності банків на цикли дозволяє виокремити вплив факторів невизначеності, що в сукупності призводять до посилення впливу фактора нестабільності. Це, зокрема, такі фактори волатильності: попиту на активи; пропозиції активів; балансу між попитом та пропозицією на активи; ціни на активи, які обертаються на ринку.

Підхід до оптимального формування інвестиційного портфеля ґрунтується на застосуванні економіко-математичного моделювання і заснований на величині цінних коливань, зумовлених циклічним попитом банків та реакцією інших учасників ринку. Розрахунок загального рівня ефективності портфеля запропоновано здійснювати за формулою:

$$\begin{aligned}
 E_{p2} &= E_{p1}/d, \\
 d &= 1 + \sum(\Delta P_{1,2,n} \times \frac{1}{n}), \\
 \Delta P_n &= (K_n - 1) \times n_{\text{цикл}},
 \end{aligned}
 \tag{2}$$

де E_{p1} – початковий рівень ефективності інвестиційного портфеля; E_{p2} – рівень ефективності, зумовлений зміною цін на активи, K - співвідношення між попитом та пропозицією на ринку ЦП; $n_{цп}$ – кількість цінних паперів, придбаних протягом одного циклу (транзакції), n – кількість торгових транзакцій (торгових циклів), здійснених банком на ринку.

Оптимальний обсяг цінних паперів, придбаних протягом визначеного періоду часу, дозволяє отримати максимальний рівень ефективності КІД завдяки оптимізації обсягу очікуваного купонного доходу та ціни активів.

Ефект від розподілу кількості цінних паперів між інвестиційними циклами запропоновано розраховувати за формулою:

$$\left(1 - \frac{(n_{market} + n_{цп3})}{(n_{цп1} + n_{цп3} + n_{market})}\right) \times P_0 \times (n_{max} - n_{цп1}), \quad (3)$$

де n_{market} – рівень ринкового попиту на цінні папери, n_{max} – кількість цінних паперів, які збирається придбати банк, P_0 - ціна, $n_{цп1}$ - кількість цінних паперів, придбаних банком

Виявлено, що із скороченням загального попиту на інвестиційні активи в третьому циклі (реакція пропозиції на зміну ціни), представленого виключно попитом інших інвесторів, ціна в четвертому циклі (повернення ціни до початкового рівня) також знижується, що призводить до зростання ефекту розподілу. Апробація підходу на даних ПАТ «Банк Південний» засвідчила підвищення ефективності формування портфеля активів на 14%. Додатковий ефект від урахування фактора ринкового попиту в моделі показав підвищення показника ефективності формування інвестиційного портфеля цього банку на 71,4%.

Підхід також може застосовуватися за умови використання схеми інвестиційного кредитування та проектного фінансування, які передбачають фінансування проектів через купівлю цінних паперів.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено наукове завдання, яке полягає у підвищенні ефективності КІД банків, що дозволило зробити такі висновки:

1. Ефективність КІД банку – це комплексний показник, який враховує кількісні та якісні характеристики діяльності банку в умовах нестабільності банківської системи щодо формування КІП та управління його структурою, здатності банку до включення активів на умовах узгодженості та стандартизованого порівняння, а також взаємозаміщуваності активів з метою оптимізації структури портфеля відповідно до рівня поточної ефективності активів, які циркулюють на ринку.

2. Базовою умовою виникнення фактора нестабільності є присутність факторів невизначеності в діяльності суб'єктів на ринку банківських послуг. Нестабільність банківської системи - це взаємозалежний стан учасників банківської системи в умовах невизначеності, що впливає на

стан системи загалом через адитивний ефект впливу різноманітних факторів невизначеності, зумовлених діяльністю її учасників.

3. Нестабільність ринкових умов, яка призводить до виникнення збитків, є фактором ескалації ризику. Ризиком КІД є величина відхилення фактичного обсягу грошових потоків КІД від очікуваного, що зумовлює виникнення збитків та додаткових втрат, пов'язаних з адаптацією діяльності банку до нових ринкових умов. Найбільш значущими ризиками, на які наражаються банки під час КІД, є фінансові ризики, портфельний ризик та ризики управління.

4. Між ефективністю КІД банку та рівнем прийнятого ризику існує чіткий взаємозв'язок. Найнегативніший вплив на рівень ефективності КІД банку спостерігається за умови адитивного впливу кількох факторів нестабільності, які зумовлюють дефолт. Головним джерелом ризиків КІД є система банківського менеджменту та діяльність позичальників банків.

5. Розроблений на основі розрахунку інтегрального показника комплексний підхід оцінки ефективності КІД банку з урахуванням удосконаленого набору показників, таких як системна прибутковість КІД, рентабельність та коефіцієнт покриття КІП за рахунок власного капіталу банку, дозволяє проаналізувати параметри фінансової діяльності банків з вищим ступенем об'єктивності. Підхід дозволяє оцінити узгодженість формування ресурсного портфеля банку та цілей КІД, що враховується при розрахунку інтегральної оцінки її ефективності. Застосування інтегрального методу в комплексі з кореляційно-регресійним аналізом дозволяє виявити ключові фактори впливу на ефективність КІД банків.

6. Результати застосування комплексного підходу дозволяють виявити недоліки в діяльності банків першої групи (значення рейтингу ефективності в межах 50.01%-100%), класифікованих відповідно до авторського підходу. Відхилення показника прибутковості кредитної діяльності по групі становило 55% у 2015р., а показника рентабельності – 49,8% від нормативу. Сукупність зазначених факторів призвела до погіршення значення інтегрального показника на 23%. Для поліпшення показників фінансової стабільності та зниження ризиковості операцій банкам першої групи слід відкоригувати структуру портфеля цінних паперів, для забезпечення зростання рівня КІП – збільшувати обсяги депозитів юридичних осіб.

Серед слабких сторін другої групи (значення рейтингу ефективності в межах 4.01%-50%) варто виділити низьке значення коефіцієнта покриття та рівня прибутковості інвестиційних операцій, що є свідченням неоптимального розподілу ресурсів. Відхилення показника прибутковості КІП коливалося в межах 50-70% протягом досліджуваного періоду. Фактор низької рентабельності операцій з цінними паперами погіршив значення загальної дохідності кредитно-інвестиційних операцій. Банкам другої групи рекомендовано оптимізувати структуру ресурсного портфеля з метою

зниження вартості його формування, для зростання КІП рекомендовано нарощувати обсяги залучених ресурсів.

Виявлено, що діяльність банків третьої (значення рейтингу ефективності в межах 1.0%-4.0%) та четвертої груп (значення рейтингу ефективності в межах 0.0%-0.99%) характеризується неузгодженістю КІД. Доведено, що збереження значної частки високоякісних активів в КІП дозволила отримати вищий рівень КІД в 2015р. порівняно з банками першої та другої груп. Банкам 3-4 груп слід продовжувати кредитну діяльність в обраному напрямі та концентрувати менш волатильні активи в інвестиційному портфелі, а для нарощування обсягу КІП – збільшувати обсяги власного капіталу банків та депозитів юридичних осіб.

7. Розроблений метод динамічного аналізу ризику базується на використанні показників оцінки ризикованості КІД банків та розрахунку динамічного покрокового ефекту і дозволяє враховувати недоліки застосування методу динамічного нормативу, заснованого на використанні темпу приросту для вимірювання відхилень. Розрахований ефект дозволяє чітко виміряти величину зміни ризику КІД банку та провести її порівняння в різні періоди. Застосування методу інтегральної оцінки в поєднанні з методом динамічного аналізу дозволяє провести ґрунтовний аналіз ефективності та ризикованості КІД банків України та надати більш обґрунтовані рекомендації. Основною причиною розвитку кризових явищ в діяльності банків є неефективний менеджмент та деструктивні явища в економіці. Некомпетентні дії персоналу банку разом з неефективним менеджментом призвели до адитивного впливу ризик-факторів, що сприяло зниженню ефективності КІД банків в Україні.

8. Метод пролонгації терміну кредитного договору дозволяє знизити волатильність грошового потоку, спрямованого позичальником на погашення основної суми боргу. Врахування середньої величини грошового потоку при визначенні терміну пролонгації сприяє зниженню боргового навантаження на позичальника та створює оптимальні умови кредитування. Апробація методу пролонгації на даних банку дозволило знизити волатильність грошового потоку позичальника з 29,75% до 22,9%, що сприяло підвищенню показника ефективності кредитної діяльності банку ПАТ «Банк Південний» з 9,10% до 18,1%.

9. Застосування методів продажу високоризикових активів та виконання операції їх заміщення має на меті зниження ризику КІП. Ефект мінімізації ризику досягається шляхом виключення активів з високим рівнем волатильності доходу. Застосування методу продажу активів слід використовувати банкам із значним обсягом КІП, які можуть дозволити скоротити дохідність портфеля без значного зниження загального обсягу доходу від КІД. Застосування методу заміщення кредитно-інвестиційних активів є більш прийнятним для банків з середнім та низьким обсягом КІП, що

дозволяє їм генерувати дохід без втрати внаслідок виконання операцій заміщення активів в КІД.

10. Розроблений підхід до формування ефективного портфеля цінних паперів базується на виявленні оптимального співвідношення між цінними паперами, які мають різні характеристики показників ризику та доходності, а також враховує обсяги ресурсної бази банку та рівень ризику, який він може прийняти. Підхід передбачає можливість коригування структури сформованого інвестиційного портфеля відповідно до рівня використання ресурсів та обсягу сформованих резервів, застосування принципу узгодженості та порівняння, що дозволяє виявити менш ефективні активи шляхом розрахунку стандартизованого показника ефективності та виконати операцію заміщення кредитно-інвестиційних активів на більш ефективний актив, який обертається на ринку. Максимально можливий рівень ефективності досягається за умови гнучкості інвестиційної діяльності, яка передбачає циклічне формування інвестиційного портфеля. Головними факторами впливу на ефективність КІД, значення яких є волатильними, є попит та пропозиція на ринку цінних паперів. В свою чергу, волатильність їхніх значень призводить до волатильності ціни на активи. Невизначеність значень вказаних показників призводить до виникнення фактора нестабільності, який впливає на ефективність КІД. Можливість адаптації КІД банку до зміни ринкових умов, яку надає запропонований підхід, дозволяє мінімізувати негативний вплив фактора нестабільності. Інвестиційна діяльність банку за умови застосування підходу дозволяє впливати на значення показників невизначеності та прогнозувати їхнє значення впродовж наступних циклів діяльності на інвестиційному ринку, що дозволяє підвищити ефективність КІД банку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Дмитренко М. Comprehensive approach to assessment of effectiveness of credit investment banking [Електронний ресурс] / М. Дмитренко, В. Шльончак // Фінансовий простір. – № 3(19). – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1503/15dmgkps.pdf>. (EBSCO Publishing (США), Open Academic Journal Index (ОАІ), CiteFactor (США), Universal Impact Factor (Австралія), ResearchBib (Японія)). (0,5 друк. арк.). Особистий внесок здобувача: підхід до оцінки ефективності КІД (0,25 друк. арк.).
2. Кузнєцова А. Assessment of ukrainian banking sector as potential provider of offshore business process outsourcing / А. Кузнєцова, В. Шльончак. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – №15. – С. 145–150. (Index Copernicus). (0,44 друк. арк.). Особистий внесок здобувача:

система показників оцінки ефективності надання аутсорсингових послуг (0,22 друк. арк.).

3. Шльончак В. Комплексний підхід до оцінки ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків / В.В. Шльончак. // Вісник Університету банківської справи. – 2018. – №1(31) – С. 63–73. (Index Copernicus). (0,75 друк. арк.).

4. Шльончак В. Моделювання підвищення ефективності формування інвестиційного портфеля банків / В.В. Шльончак. // Інтелект ХХІ. – 2018. – №3. – С. 140–145. (Index Copernicus). (0,6 друк. арк.).

5. Шльончак В. Напрями підвищення ефективності інвестиційної діяльності банків України / В.В. Шльончак. // Бізнес - інформ. – 2018. – №5. – С. 351–357. (Index Copernicus). (0,6 друк. арк.).

В інших наукових виданнях

6. Kuznetsova A. Assessment of efficiency of Ukrainian banks' credit investment activities in conditions of instability / Kuznetsova A., Shlonchak V. // Association 1901 Sepike. – 2015. – № 15. – P. 133–137. (Index Copernicus). (0,4 друк. арк.). Особистий внесок здобувача: система показників оцінки ефективності КІД (0,2 друк. арк.).

7. Диденко С. В. Методы непараметрической статистики в моделировании оценки рисков банковской инвестиционной деятельности / С. В. Диденко, В. В. Шльончак. // Друкеровский вестник. – 2016. – №1. – С. 104–121. (0,7 друк. арк.). Особистий внесок здобувача: підхід до оцінки ризику КІД банків (0,35 друк. арк.).

Публікації апробаційного характеру

1. Shl'onchak V. V. Application of method of dynamic risk analysis of loan and investment banking / V. Shl'onchak // II International Scientific Conference Innovative Economy: Processes, Strategies, Technologies: Conference Proceedings, Part II, January 26, 2018. – Kielce, Poland: Baltija Publishing, P. 117-121. (0,2 друк. арк.).

2. Кузнєцова А. Я. Practical approach to “efficient replacement” principle application during investment portfolio formation / А. Кузнєцова, В. Шльончак. // Проблеми забезпечення ефективного функціонування та стабільного розвитку банківської системи : Тези доповідей учасників VII Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. – К. : ДВНЗ «Університет банківської справи». – 2017. – С. 267-271. (0,16 друк. арк.). Особистий внесок здобувача: підхід до формування ефективного портфеля цінних паперів (0,08 друк. арк.).

3. Кузнєцова А. Я. Assessment of efficiency of Ukrainian banks' credit investment activities in conditions of instability / А. Кузнєцова, В. Шльончак. // Проблеми забезпечення ефективного функціонування та стабільного розвитку

банківської системи : Тези доповідей учасників VI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. – К. : ДВНЗ «Університет банківської справи». – 2016. – С. 245-248 с. (0,16 друк. арк.).
Особистий внесок здобувача: показники оцінки ефективності КІД банків (0,08 друк. арк.).

4. Кузнєцова А. Я. Основи трактування категорії «Ефективність кредитно - інвестиційної діяльності банку» / А. Я. Кузнєцова, В. В. Шльончак. // Сучасні концепції управління економічним розвитком країни: збірник тез наукових робіт учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 22-23 січня 2016 р.). – У 2-х частинах. – О. : ЦЕДР, 2016. – Ч. 2. – С. 102-104. (0,12 друк. арк.).
Особистий внесок здобувача: визначення поняття «ефективність КІД банку» (0,06 друк. арк.).

5. Шльончак В. В. Аналіз впливу внутрішніх факторів на ризик кредитно-інвестиційної діяльності банків / В. В. Шльончак. // Забезпечення сталого економічного розвитку країни: проблеми, можливості та перспективи: збірник тез наукових робіт учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 2 червня 2018 р.). – К. : Київський економічний науковий центр, 2018. – С. 136-140 (0,16 друк. арк.).

6. Шльончак В. В. Аналіз ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків / В. В. Шльончак // Реформування фінансово-економічної системи: погляд у майбутнє : Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених (м. Київ, 26-27 січня 2018р). – К. : Аналітичний центр «Нова економіка», 2018. – С. 79-86. (0,16 друк. арк.).

7. Шльончак В. В. Метод динамічного аналізу як інструмент оцінки ризику кредитно-інвестиційної діяльності банків / В. В. Шльончак // Створення ефективної фінансової інфраструктури в умовах інноваційної економіки: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 9 червня 2018 р.). Дніпро : Наукова організація «Перспектива», 2018. – С. 76-81. (0,2 друк. арк.).

8. Шльончак В. В. Моделювання підвищення ефективності формування інвестиційного портфеля банків / В. Шльончак. // Засади реформування економічної системи країни в контексті міжнародного співробітництва: збірник тез наукових робіт учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 2 червня 2018 р.) / ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». – О. : ЦЕДР, 2018. – С. 123-127. (0,16 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Шльончак В.В. Ефективність кредитно-інвестиційної діяльності банків в умовах нестабільності банківської системи України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – ДВНЗ «Університет банківської справи», Київ, 2019.

Проведено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення актуального наукового завдання, що полягає в поглибленні теоретико-методологічних засад, розвитку методичних підходів та розробленні практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності КІД банків в умовах нестабільності функціонування банківської системи.

Проаналізовано наукові підходи до визначення сутності дефініції «ефективність кредитно-інвестиційної діяльності банку» та обґрунтовано власне трактування даного поняття. Вказано перелік відмінностей між КІД та сукупністю кредитної та інвестиційної діяльності. Розроблено класифікацію типів ефективності КІД відповідно до основних ознак, які враховують її здатність до реплікації, мінливість, еластичність та інші ознаки. Виокремлено види ризиків, які супроводжують процес кредитно-інвестиційної діяльності банків. Обґрунтовано взаємозв'язок між рівнем ефективності КІД та рівнем прийнятого ризику. Визначено перелік факторів невизначеності, які впливають на КІД банку, та їх зв'язок із фактором нестабільності.

Проведено оцінку ефективності КІД банків в умовах нестабільності з використанням авторського комплексного підходу. З метою об'єктивного аналізу сформовано вибірку представників різних банківських груп на основі рівня їх впливу на діяльність банківської системи та показників ефективності діяльності. Запропоновано удосконалену систему показників оцінки ефективності КІД як основу для застосування методу інтегральної оцінки. В межах підходу розроблено коефіцієнти, які характеризують різні аспекти ефективності КІД та вплив фактора нестабільності. Виявлено основні фактори впливу на обсяги КІП. Розроблено підхід динамічного аналізу ризику КІД банків.

Надано рекомендації щодо формування та оптимізації структури КІП банків в умовах нестабільності. Поділ діяльності банку на цикли дозволив виокремити вплив факторів невизначеності, що в сукупності призвели до впливу фактора нестабільності. На основі економіко-математичного моделювання розроблено підхід до оптимального формування інвестиційного портфеля, який передбачає циклічний попит банку та враховує реакцію інших учасників ринку. Розроблена модель дозволяє виявити оптимальний обсяг цінних паперів, які банк має придбати протягом визначеного періоду часу, що дозволяє отримати максимальний рівень ефективності КІД.

Ключові слова: ефективність, кредитно-інвестиційна діяльність, кредитно-інвестиційний портфель, ризик, еластичність попиту, циклічність.

АННОТАЦИЯ

Шльончак В.В. Эффективность кредитно-инвестиционной деятельности банков в условиях нестабильности банковской системы Украины. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 - деньги, финансы и кредит. - ГВУЗ «Университет банковского дела», Киев, 2019.

Проведено теоретическое обобщение и предложено решение актуальной научной задачи, заключающейся в развитии теоретико-методологических основ, методических подходов и разработке практических рекомендаций по повышению эффективности КИД банков в условиях нестабильности функционирования банковской системы.

Проанализированы научные подходы к определению сущности дефиниции «эффективность кредитно-инвестиционной деятельности банка» и обоснована собственная трактовка данного понятия. Указан перечень различий между КИД и совокупностью кредитной и инвестиционной деятельности. Разработана система классификации типов эффективности КИД согласно основным признакам, учитывающим способность к репликации, изменчивость, эластичность и другие признаки. Выделены виды рисков, сопровождающие процесс КИД банков. Обоснована взаимосвязь между уровнем эффективности КИД и уровнем риска. Исследованы факторы неопределенности и нестабильности КИД банков.

Оценена эффективность КИД банков в условиях нестабильности с использованием авторского комплексного подхода. С целью объективного анализа сформирована выборка представителей различных банковских групп. Предложена усовершенствованная система показателей оценки эффективности КИД как основа для применения метода интегральной оценки. В рамках подхода разработаны коэффициенты, характеризующие различные аспекты эффективности КИД. Исследованы основные факторы влияния на объем КИП. Разработан подход динамического анализа риска КИД банков.

Предоставлены рекомендации по формированию и оптимизации структуры КИП банков в условиях нестабильности. Разделение деятельности банка на циклы позволило выделить влияние факторов неопределенности и нестабильности. На основе экономико-математического моделирования разработан подход оптимального формирования инвестиционного портфеля, предусматривающий циклический спрос банка и учитывающий реакцию других участников рынка. Разработанная модель позволяет выявить оптимальный объем ценных бумаг, которые банк должен приобрести в течение определенного периода времени, что позволяет получить максимальный уровень эффективности КИД.

Ключевые слова: эффективность, кредитно-инвестиционная деятельность, кредитно-инвестиционный портфель, риск, эластичность спроса, цикличность.

ABSTRACT

Shlonchak V.V. Efficiency of lending and investment banking of banks in conditions of instability of Ukrainian banking system. – Manuscript.

PhD thesis for obtaining PhD degree in economics, specialty 08.00.08 – money, finance and credit. – SHEI «Banking University», Kyiv, 2019.

We made theoretical generalization in PhD thesis and proposed solution for scientific problem having significant importance. It is related to deepening of theoretical and methodological principles and development of methodological approaches as well as finding practical solutions to allow for improvement of efficiency of lending and investment banking (abbreviation LIB) in conditions of banking system instability.

We analyzed scientific approaches to determination of definition “efficiency of lending and investment banking” and substantiated the proper interpretation of this concept taking into account key aspects of this process. Key differences between lending and investment banking as well as complex lending and investment banking activities have been identified.

Having analyzed fundamentals of riskiness of banking, risks accompanying LIB process have been identified. The relationship between LIB efficiency rate and risk tolerance rate has been explained. Set of uncertainty factors influencing LIB and their relationship with uncertainty factor have been determined. It has been defined that uncertainty factor arises when condition of complex impact of set of factors leading to uncertainty in activity is hold. As a result the improved determination of the concept of banking system uncertainty has been developed. It is considered as a mutually dependent banking system’s participants’ activity under conditions of uncertainty influencing the overall system’s state by additive impact of various uncertainty factors caused by participants of the system.

It is stated that variability of economic market situation in conjunction with set of other uncertainty factors considered to be the instability factor leading to deviations of expected income amount that could have positive or negative total impact. The risk of LIB is determined as deviation of cash flow in comparison to expected one, that leads to losses and bearing additional expenses related to adaptation of the bank to new market conditions. Volatility of financial indicators’ values caused by impact of banking in under conditions of instability is measured by using standard deviation ratio. It has been defined, that the most significant risk are financial risks group, portfolio risk and management risk groups.

It has been proved that appliances of economic and mathematical approaches allows to identify factors having lead to decrease of LIB efficiency. Application of methodology based on integral assessment calculations allows for obtaining relevant data by customizing analytical tools to analysis purposes. One of the major advantages of the methodology is ability to adjust activity in short and long term periods. Ability to get comparative data by using benchmark indicators allows for accurate analysis by taking into consideration impact that external economic environment has on LIB efficiency ratio for banks.

In the second chapter of thesis the assessment of lending and investment banking in conditions of instability has been made by applying author developed complex approach. To get higher accuracy data the banks' sample has been prepared based on their efficiency ratios and impact rates that banks have on banking system. As a basis for Integral assessment method application the system of improved ratios for LIB efficiency measurement has been developed. Within approach author developed ratios that evaluate impact of instability factor. By applying correlation-regression analysis the main factors having impact on volume of loan and investment portfolio have been identified. The recommendations regarding improvement of LIB efficiency have been proposed.

To evaluate risks of lending and investment banking the approach of dynamic risk analysis of LIB has been developed taking into consideration advantages of method of regulatory index assessment. It also involves calculations of LIB riskiness indicators as well as calculation of dynamic step-by-step effect. Calculated effect allows for accurate measurement of change of LIB riskiness rate as well as its comparison within periods of investigation. Application of Integral assessment method in conjunction with dynamic analysis method allowed for accurate analysis of efficiency and riskiness of LIB of Ukrainian banks as well as it supplemented providing recommendations with higher degree of objectivity.

The approach of "efficient securities' purchase" has been developed in the third chapter of the thesis. The approach allows for getting the maximum efficiency ratio of investment banking even at the stage of initial security portfolio formation. Besides, the approach is suitable for adjusting portfolio's structure according to changes taking place on investment market to obtain maximum possible efficiency ratio of investing activity taking into consideration resource portfolio volume and amount of provisions for losses on securities transactions.

During empirical investigation it has been proved that the highest efficiency ratio of investment banking is achieved under conditions of cyclical portfolio formation. Applying economic and mathematical modelling the approach to optimal investment portfolio formation has been developed. It is based on cyclical bank demand and evaluates impact that other market participants make. The instability factor's impact is considered to be the complex impact that set of uncertainty factors makes on LIB efficiency. The model allows for identification of the optimal amount of securities that the bank should buy during certain time period that leads to obtaining maximum LIB efficiency ratio because of optimization of expected coupon payment amount and the asset's price.

Key words: efficiency, lending and investment banking, instability factor, risk, demand elasticity, investment portfolio, price balance, cyclicity.